

GONDOLATOK AZ EGYSÉGES EURÓPAI HATÁRREGISZTRÁCIÓS RENDSZER FELÁLLÍTÁSÁRÓL

1. Bevezető gondolatok

Az Európai Unió egyik alapszabadsága a személyek szabad mozgása, amelyet a schengeni térségen belüli ellenőrzés nélküli helyváltoztatás joga testesít meg. Ezen jog azonban az utóbbi időben egyre többször csorbát szenved, így a határellenőrzés kérdése az elmúlt években ismét számos vita forrásává vált. Az a folyamat, amelyet a Schengeni Egyezmény megszületésétől látunk, hogy a belső határok fokozatosan lebontására kerülnek és ezáltal a schengeni térség bővül, hirtelen megakadt. Az első törés akkor következett be, amikor 2011-ben sem Románia, sem pedig Bulgária nem tudott a schengeni csoport tagjává válni, még annak ellenére sem, hogy a szigorú kritériumrendszer feltételeit teljesítették. A várományosok közé sorolhatjuk még Horvátországot is, aki szintén nagy reményeket fűz ahhoz, hogy minél előbb ennek az elit klubnak a tagja lehet.

A 2011-ben bekövetkezett Arab tavasz eseményei után ugrásszerűen megnövekedett azon bevándorlók száma, akik a térségből vagy a stabilitás megszűnte miatt azon keresztül az Európai Unióban látták meg a lehetőséget a jobb élet biztosítására. A bevándorlók száma folyamatosan emelkedett, majd 2015-ben sokkszerűen érte egész Európát az a becslések szerint közel 2 millió ember¹, amely illegális határátlépés során jutott be a térség országaiba. Ekkora már egyértelművé vált, hogy ebben a helyzetben a korábbi határőrizeti hozzáállással nem lehet a tömeget sem megállítani, sem kezelni. Mivel az Unió nem alakított ki egységes álláspontot, ezért a tagállamok eltérő módszerekkel próbáltak meg válaszolni az adott helyzetre. Mivel az Eurodac² regisztráció rendkívül hiányos volt, így a beáramló emberek számát pontosan nem tudjuk megmondani, csak becslések vannak, így azt sem tudjuk, hogy milyen háttérrel rendelkező személyek érkeztek. Ezek a hiányosságok egyrészt abból fakadnak, hogy a nagy tömeg miatt sok személy adata nem került rögzítésre, másrészt az esetek nagy számában a bevándorlók okmányok nélkül érkeztek, így gyakorlatilag semmit nem lehet tudni az előéletükről.

Az illegális migráció mellett a legális belépések is rekordokat döntögetnek, hiszen a harmadik országok állampolgárai részére 2017-ben több, mint 16 millió schengeni vízumot adtak ki.³ Emellett vannak olyan harmadik ország állampolgárai is, akik rövidtávon vízummentesen tartózkodhatnak a közösség területén, azonban a jelenlegi rendszer most azokat sem képes kiszűrni, akik az engedélyezett időn túl is vízummentesen maradnak az Európai Unió területén. Az Európai Bizottság 2016. április 6-án mutatta be az intelligens

¹ A Frontex Risk Analysis 2016 jelentésének statisztikai adatai alapján 1,82 millió személy jutott be illegálisan az Európai Unió országaiba 2015-ben

² Az ujjnyomatok összehasonlítására alkalmas adatbázis, amely a menedékkérők, illegális határátlépők, és a tagállamok területén illegálisan tartózkodó személyek adatait tartalmazza. Az adatokat az egyes országok rögzítik (legtöbbször az első belépés helye szerint), majd küldik meg a központi rendszerbe.

³ Forrás: <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy#stats> (Letöltés ideje: 2018.09.25.) adatok alapján 16155133 schengeni vízumot adtak ki

határok elnevezésű csomag módosított tervezetét, amely a fenti hiányosságokat komplexen kívánja kezelni. Mivel a határvédelem nemzeti hatáskör, ezért ettől függetlenül is elvárható, hogy folyamatosan kerüljön korszerűsítésre a határellenőrzés, különös figyelemmel az informatikai rendszerek fejlődésére, hiszen ezekre tekintettel kell meghatározni a fejlesztés lehetőségeit és irányait. Nyugodtan kijelenthető, hogy ma már mindenki elvárja az online hozzáférést és a valós idejű adatok kezelését, amely alól így nem lehet kivétel a határigazgatás sem. Ezeket a szempontokat is figyelembe véve, jelen esetben az Egységes Határregisztrációs Rendszer⁴ egyes elemeire figyelemmel érdemes néhány gondolatot kiemelni, de nem kitérve olyan, egyébként lényeges elemekre, mint az üzemeltetés vagy az adatvédelem. A téma aktualitását az adja, hogy 2017. november 20-án fogadta el az Európai Unió Tanácsa az EES rendeletet⁵, ellenben a rendszer üzembe állása várhatóan csak 2021-ben fog megkezdődni.

2. Egységes Határregisztrációs Rendszer

2.1. Létrehozásának szükségessége

A harmadik országokkal való kapcsolatok fejlődése és az ezt követő uniós vízumpolitika, az ezen országok egy részét érintő vízumliberalizáció az Unió területéhez való könnyebb hozzáférést biztosít az utasok számos, nagy létszámú csoportjának, tényleges határlépésük egyszerűsítése azonban nem megoldott. A Schengeni határ-ellenőrzési kódex alapján a külső határokat átlépő harmadik országbeli állampolgárok (a szabad mozgásra vonatkozó uniós jogot élvező személyek kivételével) alapos ellenőrzésen esnek át, amely – egyebek mellett – a Schengeni Információs Rendszer (SIS) és a nemzeti adatbázisok lekérdezését is magában foglalja. A Kódex azonban nem tartalmaz előírásokat ezen utasok határlépéseinek rögzítésére.⁶ Az Unió állampolgárainak szabad mozgásához nem férhet kétség, azonban olyan harmadik országok állampolgárainak rövid távú tartózkodását, akik erre az időtartamra nem vízumkötelezettek, jelen pillanatban nem lehet ellenőrizni. Egységes európai adatbázis hiányában nem lehet beazonosítani a tényleges tartózkodási időt, amennyiben nem ugyanazon ország külső határán történik a személy be-és kiléptetése. Ezen túl az egyes országokban működő rendszerek összehangolására is szükség van, hiszen a tartózkodási idő rögzítését nem tudják elvégezni, mivel általában csak a saját országuk külső határszakaszain történő be-és kilépéseket tudják azonosítani. Magyarországon 2000 óta működik a rendszer, BorderGuard (útlevél-ellenőrző) egysége automatikusan ellenőrzi az útlevelet (5-féle fény alatt vizsgálja, ellenőrzi az alapadatokat) a nemzeti és a nemzetközi körözési rendszerekben, riasztást ad, ha találatot észlel. Emellett regisztrálja az átlépést. A magyar határregisztrációs rendszer fejlesztése megtörtént, 2010. január 31. óta képes a harmadik országbeliek tartózkodási idejének számítására.⁷

⁴ Entry Exit System (EES)

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2226 Rendelete (2017. november 30.) a tagállamok külső határait átlépő harmadik országbeli állampolgárok belépésére és kilépésére, valamint beléptetésének megtagadására vonatkozó adatok rögzítésére szolgáló határregisztrációs rendszer (EES) létrehozásáról és az EES-hez való bűnüldözési célú hozzáférés feltételeinek meghatározásáról, valamint a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény, a 767/2008/EK rendelet és az 1077/2011/EU rendelet módosításáról

⁶ Varga János – Borszéki Judit: *Intelligens határok*. Hadtudományi Szemle 2014/7. 279. o.

⁷ Lipics László: *Az integrált határbiztonsági rendszer fejlesztésének lehetőségei*. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2013. 91. o.

Látjuk tehát, hogy egységes adatbázis hiányában nem lehet minden esetben megállapítani, hogy valaki jogszerűen és hány napig tartózkodik az Európai Unió területén. A tartózkodási idő túllépését csak egy olyan központi rendszerrel lehet beazonosítani, amely alfanumerikus és biometrikus adatokat is tárolni tud, ezáltal a határellenőrzés minőségét is javítja. Amennyiben ez a rendszer működni fog, alkalmas lesz arra, hogy az ellenőrzések hozzájárulnak a belső biztonság fokozásához is, így a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni fellépés egyik eleme lehet a rendszer bevezetése. Mivel a személyazonossággal egyre többen élnek vissza, így ezek felderítését is segíteni tudja majd a rendszer. Az emberkereskedelem ma már egyre nagyobb problémát jelent az egész világ számára, és nem kérdés, hogy ez kifejezetten nemzetközi jelleget öltött, ezért már kívánatos lenne a határok átlépésekor kiszűrni ezeket az eseteket, de ne feledkezzünk meg a vámmal összefüggő bűncselekményekről sem. A rendszer bevezetésével a határellenőrzés és a határforgalom is gyorsabbá válhat, ugyanúgy, ahogy az információk átadása. Kiküszöbölhetővé válnak azok a problémák is, amelyeket a kézi bélyegzés során tapasztalunk, akár a lassúság akár az olvashatatlan pecsétek. Kiszűrhető lesz az is, ha valaki nem hivatalos helyen lépte át a határt, így az irreguláris migránsok is könnyebben azonosíthatóvá válnak.

2.2. Az informatikai rendszer

Az elfogadott EES rendeletet alkotóelemei a központi rendszer, a nemzeti interfész, az EES-VIS közötti kommunikáció megteremtése, valamint a központi és nemzeti kommunikáció. Az EES-VIS között biztonságos és titkosított kommunikációs csatornát kell kialakítani. Emellett ki kell alakítani egy webes felületet is, hogy az érintettek és a fuvarozók is ellenőrizni tudják a tartózkodás időtartamát. Az összes területet lefedő fejlesztéssel az EU-LISA-t⁸ bízták meg 2020 évi határidővel.

2.3. Hatály

A rendeletet olyan harmadik ország állampolgáraitra kell alkalmazni a tagállamokba történő be-, illetve kilépéskor, akik rövid távú⁹ belépésre jogosultak, továbbá azokra is, akiktől a belépést megtagadták. A rendelet 2. cikk (3) bekezdése meghatározza tételesen azokat a személyeket, akikre nem kell alkalmazni a rendeletet.

„a) az olyan harmadik országbeli állampolgárokra, akik olyan uniós polgár családtagjai, akire a 2004/38/EK irányelv alkalmazandó és akik az említett irányelv alapján tartózkodási kártyával rendelkeznek, függetlenül attól hogy az uniós polgárt kísérik vagy hozzá csatlakoznak;

b) az olyan harmadik országbeli állampolgárokra, akik harmadik országbeli állampolgár családtagjai – függetlenül attól, hogy e harmadik országbeli állampolgárt kísérik vagy hozzá csatlakoznak –, feltéve, hogy:

i. ez a harmadik országbeli állampolgár egyrészt az Unió és tagállamai, másrészt az adott harmadik ország között létrejött megállapodás alapján a szabad mozgás tekintetében az uniós polgárokéval egyenértékű jogokat élvez; és

ii. ezek a harmadik országbeli állampolgárok rendelkeznek a 2004/38/EK irányelv szerinti tartózkodási kártyával vagy az 1030/2002/EK rendelet szerinti tartózkodási engedéllyel;

⁸ A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai ügynökség

⁹ A tagállamok területén bármely 180 napos időszakban 90 napot nem meghaladó tartózkodás esetén

- c) az (EU) 2016/399 rendelet 2. cikkének 16. pontjában említett tartózkodási engedélyek birtokosaira, akik nem tartoznak az e bekezdés a) és b) pontjában említett csoportokba;
- d) olyan harmadik országbeli állampolgárokra, akik a 2014/66/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (1) vagy az (EU) 2016/801 európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (2) összhangban mobilitási jogukat gyakorolják;
- e) a hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumok birtokosaira;
- f) Andorra, Monaco és San Marino állampolgárait, valamint a Vatikánvárosi Állam által kiállított útlevél birtokosaira;
- g) az (EU) 2016/399 rendelet 6a. cikke (3) bekezdésének g) pontjában említett olyan személyekre vagy olyan kategóriákba tartozó személyekre, akik mentesülnek a határforgalom-ellenőrzés alól, vagy akik a határforgalom-ellenőrzésre vonatkozó különös szabályok által biztosított előnyökkel bírnak;
- h) az (EU) 2016/399 rendelet 6a. cikke (3) bekezdésének h), i), j) és k) pontjában említett személyekre vagy személyek kategóriáira.
- (4) E rendeletnek az engedélyezett tartózkodás idő tartamának kiszámítására és az engedélyezett tartózkodás időtartamának lejártá esetén a tagállamoknak szóló figyelmeztető jelzések létrehozására vonatkozó rendelkezéseit nem kell alkalmazni az olyan harmadik országbeli állampolgárokra:
- a) akik a 2004/38/EK irányelv hatálya alá tartozó uniós polgárok családtagjai, vagy olyan harmadik országbeli állampolgárok családtagjai, akik egyrészt az Unió és tagállamai, másrészt az adott harmadik ország között létrejött megállapodás alapján a szabad mozgás tekintetében az uniós polgárokéval egyenértékű jogokat élveznek; és
- b) akik nem rendelkeznek a 2004/38/EK irányelv szerinti tartózkodási kártyával vagy az 1030/2002/EK rendelet alapján kiadott tartózkodási engedéllyel.”

2.4. Cél

A rendszer két fő célja, hogy a nem vízumkötelezett személyek rövid távú tartózkodását nyomon kövesse és kiszűrje a visszaéléseket, valamint segítse a terrorista vagy a súlyos bűncselekmények megelőzését, felderítését és nyomozását. Automatikusan kiszámítja az engedélyezett tartózkodási időt, beazonosítja a túltartózkodó személyeket, továbbá azonosítja azokat a személyeket is, akik nem felelnek meg a beutazási feltételeknek. Az EES rendelet 6 cikk (1) bekezdése tételesen felsorolja a célokat:

- „a) fokozza a határforgalom-ellenőrzések hatékonyságát azáltal, hogy a rövid távú tartózkodás céljából belépésre jogosult harmadik országbeli állampolgárok belépésekor és kilépésekor kiszámítja és nyomon követi az engedélyezett tartózkodás időtartamát;
- b) elősegíti az olyan harmadik országbeli állampolgárok azonosítását, akik nem, vagy már nem teljesítik a tagállamok területére történő beutazás vagy a tagállamok területén való rövid távú tartózkodás feltételeit;
- c) lehetővé teszi a túltartózkodó személyek azonosítását és felderítését, valamint azt, hogy a tagállamok illetékes nemzeti hatóságai meg tudják tenni a megfelelő intézkedéseket;
- d) lehetővé teszi a beléptetés megtagadásának az EES-ben történő elektronikus leellenőrzését;
- e) lehetővé teszi a harmadik országbeli állampolgárok határforgalom-ellenőrzéseinek automatizálását;
- f) lehetővé teszi a vízumhatóságok számára a korábbi vízumok jogszerű használatára vonatkozó információkhoz való hozzáférést;

g) tájékoztatja a harmadik országbeli állampolgárokat az engedélyezett tartózkodásuk időtartamáról;

h) lehetővé teszi statisztikák gyűjtését a harmadik országbeli állampolgárok belépéséről és kilépéséről, beléptetésük megtagadásáról, túltartózkodásokról, annak érdekében, hogy javítsa a túltartózkodásra vonatkozó kockázatértékelést, és támogassa a tényeken alapuló uniós migrációs szakpolitikai döntéshozatalt;

i) lehetővé teszi a fellépést a személyazonossággal való visszaélés és az úti okmányokkal való visszaélés ellen.

(2) A kijelölt hatóságok számára az e rendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő hozzáférés biztosításával az EES céljai, hogy:

a) hozzájárul a terrorista bűncselekmények vagy egyéb súlyos bűncselekmények megelőzéséhez, felderítéséhez és nyomozásához;

b) lehetővé teszi a terrorista bűncselekményekhez vagy egyéb súlyos bűncselekményekhez kapcsolódó nyomozások céljára az információk létrehozását, beleértve e bűncselekmények olyan elkövetői, gyanúsítottjai és áldozatai személyazonosságának megállapítását, akik átlépték a külső határokat.”

A felsoroltak elősegítik még a külső határigazgatás javítását és az irreguláris bevándorlás megelőzését is, azonban csak akkor, ha a bűnüldöző hatóságok széles körűen hozzáférhetnek az adatokhoz. A hozzáférés azonban önmagában nem elég, hiszen az adatoknak mindig a legfrissebb információkon kell alapulniuk. Legjellemzőbb és a migrációs áramlások kezelésének elősegítését kell kitűzni.¹⁰ Az adatbázisban található elemeknek alkalmasnak kell lenniük statisztikák kidolgozására is, amelyekből fel lehet ismerni az aktuális trendeket és ki lehet dolgozni intézkedési terveket. A rendelet meghatározza azt is, hogy a jelentések létrehozása céljából központi szinten adattárat kell működtetni.¹¹

2.5. Az eljárás

Az adatbázis felállítása és az adatok köre egy nagyon fontos elem, azonban figyelmet kell szentelni magának a folyamatnak is, amely azzal veszi kezdetét, amikor egy személy megérkezik a külső határátkelőhelyhez. Itt a határforgalom ellenőrzést végző hivatalnok a személyazonosság ellenőrzéssel párhuzamosan megnézi, hogy a személyről korábban hoztak-e már létre egy ún. egyéni aktát. Amennyiben nem, akkor az okmányban rendelkezésre álló adatokkal létre kell hozni az egyéni aktát. Az egyéni aktát a tagállamok a saját határregisztrációs rendszerükben is tárolhatják. Amennyiben az akta létrehozása már korábban megtörtént, az adatokat frissítik a belépés és a korábbi kilépés adataival, illetve amennyiben a beléptetést korábban megtagadták, azt is rögzítik. Ezekhez hozzáadják a használt úti okmány vagy személyi okmány adatait is. Amikor vízumkötelezett személyről van szó, közvetlenül a VIS-ből¹² kérhetik át az adatokat. Amennyiben egyéni aktát kell létrehozni, az arcképmást helyben kell rögzíteni, de kivételes esetben azt az útlevélben elhelyezett chipről is meg lehet tenni. A rendelet 16. cikke felsorolja azokat az adatokat, amelyek a vízumkötelezettek esetében rögzítésre kerülnek, a 17. cikk pedig azok adatait, akik vízummentességet élveznek. A be vagy kilépni kívánó személyek biometrikus adatait rögzíti a rendszer, amely lehet az ujjlenyomat vagy az arcképmás. A 12 év alatti személyek

¹⁰ 2017/2226 Rendelet preambulumban (15)

¹¹ 2017/2226 Rendelet preambulumban (16)

¹² Vízuminformációs rendszer

és akiknél ez fizikailag lehetetlen, mentesülnek az ujjlenyomat vételi kötelezettség alól. A biometrikus adatok rögzítéséhez az ellenőrzött személynek hozzá kell járulnia, amennyiben azt elutasítja, a beléptetését meg fogják tagadni. Erre a figyelmét fel is kell hívni. Az ujjlenyomat rögzítésére csak a vízummentességet élvező személyek esetében van szükség, hiszen a vízumkötelezettek ujjlenyomat adatait a VIS tárolja, így azokat abból lehet lekérdezni és összehasonlítani. Ennek érdekében az EES és a VIS egymással össze lesz kapcsolva, a két központi rendszer közvetlen kommunikációs összeköttetés biztosításával.

Az adatok bekerülnek a központi adatbázisba, ahonnan azok a szervek, amelyeket a rendelet feljogosított, a hatáskörükkel összhangban lekérdezéseket hajthatnak végre.

3. Hozzáférés az adatbázishoz

3.1. Ellenőrzés céljából történő hozzáférés

Az egyes hatóságoknak lehetőségük van az adatbázisból a tevékenységüknek megfelelően ellenőrzéseket végezni. A határforgalom-ellenőrzést végző hatóságok számára hozzáférést kell biztosítani az EES-hez a harmadik országbeli állampolgárok személyazonosságának és korábbi regisztrációjának ellenőrzése, szükség esetén pedig az EES adatainak frissítése, valamint az adatoknak a határforgalom-ellenőrzés elvégzéséhez szükséges mértékű lekérdezése céljából.¹³ A vízumhatóságok lekérdezést végeznek az EES-ben a vízumkérelmek vizsgálata és az e kérelmekre – többek között a kiadott vízumok megsemmisítésére, visszavonására vagy érvényességi idejének meghosszabbítására – vonatkozó döntéshozatal céljából.¹⁴ A nemzeti könnyítési programokban való részvétel iránti kérelmek vizsgálata céljából, valamint az e kérelmekre – többek között a nemzeti könnyítési programokban való részvétel megtagadására, visszavonására vagy érvényességi idejének meghosszabbítására – vonatkozó, az említett cikkel összhangban történő döntéshozatal céljából.¹⁵ A harmadik országbeli állampolgár személyazonosságának ellenőrzése, a tagállamok területére való belépés vagy ott-tartózkodás feltételei teljesítésének vizsgálata vagy ellenőrzése, vagy mindkettő céljából a tagállamok bevándorlási hatóságai számára hozzáférést kell biztosítani.¹⁶

3.2. Bűnüldözési célú hozzáférés

Külön érdemes foglalkozni a bűnüldözési célú hozzáférés kérdéskörével, hiszen a biztonság minden területen egyre nagyobb szerepet kap. Időnként felmerül az a vád, hogy a bűnüldöző szervek minden nyilvántartáshoz hozzá akarnak férni, ezért megoszlanak a vélemények abban a kérdésben, hogy erre valóban szükség van-e. Vannak, akik úgy ítélik meg, hogy ilyen generális jogosultságra nincs szükség, és egyenesen nem indokolt azokban az esetekben, ha az adatbázist más célból hozták létre. Ez különösen érzékeny kérdés akkor, amikor nem nemzeti, hanem európai szinten kerül kialakításra egy adatbázis. Korábban ezért nem is volt lehetősége a bűnüldöző szerveknek például a VIS vagy az EURODAC rendszerekhez való hozzáférésre, azonban a fokozódó terrorizmustól való félelem ezt már megváltoztatta. Érdekesesek ezek az aggályok, hiszen ma már senki nem kérdőjelezi meg azt,

¹³ 2017/2226 Rendelet 23. cikk (1)

¹⁴ 2017/2226 Rendelet 24. cikk (1)

¹⁵ 2017/2226 Rendelet 25. cikk (1)

¹⁶ 2017/2226 Rendelet 26. cikk (1)

hogy például a személynyilvántartó, útlevelel nyilvántartó vagy akár a gépjármű nyilvántartó adataiból a bűnüldöző szervek adatokat kérdezzenek le, pedig ezek sem kifejezetten bűnüldözési célra jöttek létre. Hogy a kérdés napjainkban milyen jelentőséggel bír, az is bizonyítja, hogy maga a jogalkotó a rendeletben egy önálló fejezetet szentel ennek a kérdésnek.

A tagállamok kijelölik azokat a hatóságokat, amelyek a terrorista bűncselekmények vagy egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése és nyomozása céljából jogosultak az EES-adatokat lekérdezni.¹⁷ Ezen kívül minden tagállam kijelöl egy központi hozzáférési pontot, amely hozzáféréssel rendelkezik az EES-hez,¹⁸ ám az egyes országok nemzeti sajátosságai miatt megfelelően több ilyen központi hozzáférési pontot is kijelölhetnek, azonban ezeknek el kell különülniük a kijelölt hatóságoktól. Az EES-hez kizárólag a központi hozzáférési pont alkalmazottai férhetnek hozzá, így a kijelölt hatóság is ehhez a központi hozzáférési ponthoz küldi be megfelelő indoklással az ellenőrzéshez a kérelmét. Természetesen megvan annak a lehetősége, hogy sürgős esetben azonnal is lekérdezhető legyen az információ. A rendelet 32. cikke pontosan meghatározza, hogy milyen feltételek esetén van lehetőség a lekérdezésre. Egyedi esetekben a terrorizmus vagy súlyos bűncselekmény megelőzése, felderítése, nyomozása céljából mindig, azonban a lekérdezéseknek szükségesnek és arányosnak kell lenniük és alaposan feltételezhetőnek, hogy azok hozzájárulnak a kívánt célhoz. Az ismeretlen elkövető vagy áldozat esetében a személyazonosításhoz már előzetesen a nemzeti adatbázisban le kell folytatni egy keresést, illetve ujjnyomatok esetén elvárt, hogy azokat korábban már összehasonlítsák a többi tagállam adatbázisaival is. Ezek a korlátozások egyúttal biztosítják azt, hogy az adatbázist nem elsősorban bűnügyi célú keresésekre fogják használni, hanem csak kiegészíti a hatóságok lehetőségeinek tárházát. Az említett cikk (5) bekezdése azt is pontosan meghatározza, hogy a korábbi utazások beazonosításához mely adatokra lehet a keresést korlátozni.

„a) vezetéknev (családi név); utónév vagy utónevek (keresztnevek); születési idő; állampolgárság vagy állampolgárságok; nem;
b) az úti okmány vagy okmányok típusa és száma, a kiállító ország három betűből álló kódja, az úti okmány érvényességének lejáratási ideje;
c) a vízumbélyeg száma és a vízum érvényességének lejáratási ideje;
d) ujjlenyomatok, ideértve a látens ujjlenyomatokat is;
e) arcképmás;
f) a beutazás dátuma és időpontja, a hatóság megnevezése, amely a beutazást engedélyezte és a beutazás helye szerinti határátkelőhely neve;
g) a kiutazás dátuma és időpontja, valamint a kiutazás helye szerinti határátkelőhely neve.”

4. Az Europol szerepe

Az Europol az Európai Unió bűnüldözéssel foglalkozó azon ügynöksége, amely támogatást nyújt az egyes tagállamoknak a terrorizmus és a súlyos bűncselekmények megelőzésében, felderítésében és nyomozásában. Ennek érdekében információkat gyűjt, tárol, elemez és cserél. Részt vehet ezen kívül a tagállamok nyomozásaiban, és szerepet vállalhat közös nyomozócsoportokban is, ahol elsősorban információs és elemzői

¹⁷ 2017/2226 Rendelet 29. cikk (1)

¹⁸ 2017/2226 Rendelet 29. cikk (3)

támogatást nyújt, emellett technikai és pénzügyi segítséget is adhat. Lehetősége van speciális képzések biztosítására, továbbá szorosan együttműködik más uniós szervekkel is. Ezek ismeretében alapvetés, hogy az Europolnak is meg kell adni azokat a jogosultságokat, amelyeket az egyes tagállamok megkapnak az adatbázis hozzáféréseivel kapcsolatban.

Az Europol az egyik operatív egységét nevesíti az „Europol kijelölt hatóságaként”, amelyet felhatalmaz arra, hogy a (2) bekezdésben említett Europol központi hozzáférési ponton keresztül kérelmezze az EES-hez való hozzáférést a terrorista bűncselekmények vagy egyéb súlyos bűncselekmények megelőzésére, felderítésére és nyomozására irányuló tagállami fellépések támogatása és megerősítése érdekében. Az Europolnak megfelelő felhatalmazással rendelkező Europol tisztviselőkből álló speciális egységet kell kijelölnie az Europol központi hozzáférési pontjaként.¹⁹ Észrevehető, hogy ez a megoldás teljesen megfelel annak a struktúrának, amely az egyes tagállamok tekintetében kialakításra került, így nem meglepő, hogy a hozzáférésre vonatkozó eljárás és a feltételek is megegyeznek a korábban, a tagállamok esetén ismertekkel.

5. Záró gondolatok

Az Európai Unió határai biztonságának növelése tehát elengedhetetlen annak érdekében, hogy a térségen belüli szabad mozgás jogát továbbra is élvezni lehessen. Ehhez szükségesek az olyan kompenzációs intézkedések is, mint a most bemutatott rendszer. Ugyan a harmadik országok állampolgárainak tartózkodási joga egyértelműen szabályozott, azonban annak maradéktalan ellenőrzése jelenleg nem valósul meg. Az elfogadott rendelet ezeket a hiátusokat várhatóan kiküszöböli, azonban mégis felmerülhetnek ezzel kapcsolatban újabb kérdések is. Valóban nem fogja ez a rendszer a várakozási időt növelni a határátkelőhelyeken? Sikerül kialakítani a megfelelő informatikai rendszert és azok kapcsolódásait a fejlesztések során? Hogy működik majd együtt az itt nem tárgyalt, de szintén kialakítás alatt álló Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszerrel (ETIAS)? Amennyiben elfogadjuk, hogy az EES hozzájárul a terrorizmus és a súlyos bűncselekmények felderítéséhez, akkor érdemes lehet azon elgondolkozni, hogy a jövőben nem kellene-e kiterjeszteni az Unió lakosaira vagy azok egy részére is a regisztrációt? Itt elsősorban azokra kell gondolni, akik már az Európai Unió állampolgárai, de már harcoltak külföldön vagy annyira radikalizálódtak, hogy komoly esély van arra, hogy terrorcselekményt követhetnek el. Egy ilyen adatbázissal nem csak az Unióban történő tartózkodás időtartamát lehetne nyilván tartani, hanem azt is, hogy mennyi ideig tartózkodik valaki az Unión kívül. Ez különösen a külföldön illegálisan harcoló európai állampolgárok vagy azok gyermekeinek ellenőrzését tenné lehetővé. A szisztematikus határellenőrzés már az európai állampolgárokra is bevezetésre került a külső határok átlépése során, így valószínűleg a regisztráció sem okozhatna különösebb gondot. Fentiek nem csak a bűncselekmények megelőzését segítené elő, hanem a későbbiekben bizonyítékul szolgálhatna a már elkövetett bűncselekmények bizonyításához. A most bemutatott rendszer a korábban már említett mindkét hiányosságot kezelni próbálja, azonban az, hogy mennyire váltja a hozzá fűzött reményeket, csak a teljes üzembe helyezése után válik nyilvánvalóvá.

¹⁹ 2017/2226 Rendelet 30. cikk (1) (2)